

VISOKO GOSPODARSKO UČILIŠTE U KRIŽEVCIMA

NARODNA NOŠNJA MEĐIMURJA

Tremski Božica

Proces dobivanja domaće tkanine

Domaće platno izrađivalo se iz lana i konoplje, tipičnih tekstilnih biljaka. Platno je prolazilo kroz razne faze izrade pa se tako ubrana biljka prvo namakala (radi odvajanja sjemena), a nakon toga slagala u snopove te se tako sušila. Tako osušena konoplja s „tokačima“ se tukla da bi došlo do spljoštavanja stabljike koja je nakon toga dolazila na „greben“ te se tu već prepoznatljivo vlakno odvajalo na finije i grublje. Finije se naime koristilo za donje rublje i košulje dok se grubo vlakno, tkz. kodelja koristila za narodnu nošnju.

Da bi se dobila nit za tkanje, kodelja se prela. Naprava na kojoj se prelo zvala se kolovrat koji se sastojao od postolja, kotača, peretnice, šuplje, preslice i mogućeg pogona klačjeka.

Pošto je proces tkanja trajao dugo i kodelja, u ovom stadiju razvoja već se nazivala preja, prošla je u hladnim zimskim noćima kroz tisuće ženskih ruku, a da bi se prikratilo vrijeme prelo se i pjevalo u društvu susjeda i rođaka.

Tako spremljena pređa namakala se u vodi s pepelom te se stavljala u krušnu peč na sušenje tokom dvadesetičetiri sata. Nakon toga ta se pređa ponovo prala i to na Dravi ili obližnjem potoku. Zatim je slijedio glavni proces bijeljenja u kotlu s ljugom (kipuća voda u koju se mješao pepeo zbog njegovih lužnatih svojstava te je takva mješavina služila za izbjeljivanje). Proces tkanja na tkalačkom stanu zahtijevao je fizički sposobnog radnika jer je taj posao bio izrazito naporan i dugotrajan.

Tkalački stan pokretao se rukom, a sastojao se od dijelova koji se nisu stoljećima mijenjali, a to su snovača, letvice, klopčenic sa 12 predjeljenja, priklje, grebena podjeljenog na pasme, zubačice, plaftice, veliko i malo vrtilo, votek, čonek... S obzirom na željenu finoću platna dodavale su se ili izuzimale pasme sa grebena.

Muška nošnja sastoji se od košulje(robača), hlače(gače), prsluka(prusljek), čizmi i šešira(škrljaka).

Robača-izgrađena je od domaćeg platna (tek za svadbu mladoženja bi dobivao robaču od žutice ili šifona). Sprijeda je uz vrat zatvorena, na leđima ima otvor (resporek). Dugi široki rukavi izrađeni su od dvije pole platna, našiveni u prošireni na ramenima, a u zapešću skupljeni u nabore koji završavaju manšetom. Uz vrat nabrana je i učvršćena uspravnom oglicom (goljerom), a zatvorena trakovina na leđima. Slobodno visi niz tijelo, ne uvlači se u gaće.

Gaće-izrađene su od dva komada domaćeg platna, među nogavicama umetnuta je (ljučnica)dno. Uz gornji rub uvučen je svitnjak, uzica kojom se gaće učvršćuju uz tijelo. Nogavice se uvlače u čizme.

Prusljek je izrađen od crnog tvorničkog sukna, šivan kod profesionalnog krojača. Straga je sljubljen, prednjice imaju kosi završetak, a iznad su urezani džepovi. Na lijevoj strani su 23 luknjice na desnoj isto toliko gumba (pakvana), obično kruškolikog oblika od mjedene legure. Podstavljeni bijelim ili sivim platnom.

Čizme- to su čizme od trde sare. Obično su ih izrađivali seoski majstori, šoštari. U novije vrijeme muški nose čizme s gubanom (naboranom) sarom.

Škrljak-crni šešir, također izrađen kod obrtnika. Oko šešira pričvršćena je svilena traka crne boje.

Ženska nošnja sastojala se od bluže(opleće), suknje(rubača) i pregače(fertun). Na prsnom dijelu i krajevima rukava bluza je bila dopunjena tkanim ukrasom, a isti je ukras bio

vidljiv i na pregači. U svečanim prilikama žene su još stavljale preko pregače u trokut složen svileni rubac, oko vrata ogrlicu od koralja(kraluži) i navlačile kratki kožnati prsluk(kožulec) ili kraći kaput od sukna, bogato urešen(surina). Posebnost ove odjeće bili su opanci, napravljeni od kratkih trakova žute kože, koje su obuvale preko bijelih pamučnih čarapa, vezanih pod koljenom crvenim vrpčama. I muškarci i žene voljeli su -i kad nije padala kiša- nositi kišobran(ambrela) karakteristične crvene boje.

Djeca su do svoje četvrte godine nosili haljinice ili kiklice nabrane u pojasu, a u gornjem dijelu kao bluzu, sašivene u jednom komadu. Tek oko 5 godine dječaci bi dobivali kratke hlače s tregerima.

Zaključak:

Pored jela, narodni čovjek najviše –razumljivo- skrbi o odjeći. On se gotovo isključivo oslanjao na vlastite proizvode, pa je izrađivao i osnovne odjevne predmete za se i svoju obitelj. Oprava Hrvata-Međimurca odredljiva je socialno-ekonomski: za pripremu platna koristio bi pojedine poljodjelske kulture, karakteristične za (peri)panonsko područje, a s druge strane neke tvorničke materijale nabavljao bi u obližnjim gradskim središtima ili kod mjesnih ili putujućih trgovaca.

Oprava naroda ovoga kraja, muška i ženska, prošla je svoj dug razvojni put do današnjeg oblika. Ono što je ostalo od stare slavenske osnove, upravo je tehnika kroja širokih rukava i opuštenih skuta. Stara slavenska riječ ub(rabi) živi i danas uz nošnju u raznim izvedenicama: rubenina, rubača (robača) rub, porub, robec...

Svakome je narodu i pojedincu njegova narodna nošnja posebno draga u njoj jednostavnosti i bogatstvu potvrđuje svoj entitet, svoje shvaćanje svijeta.

Taj emotivni odnos spram oprave čovjek Međimurja izrazio je gdje drugdje nego u svojoj narodnoj popijevci. Evo nekoliko tek nasumce odabranih primjera:

Međimurski lepi dečki

Obećal mi žote čizme, ne rad bi mi davati.

*vu široki gačaj,
črne čizme, svetle sare
to jim dobro paše.
(Međimurski lepi dečki)*

*Obehal mi svilen fertun, ne rad bi mi davati.
(Pod kopolinom)*

*Lasi si je rudala, rudala,
poculica ji je na bok, stala.
Čizmice sje bišala, bišala,
f krčmicu se spravljala, spravljala.
(Ljubil sem te sedem let)*

Literatura

Hranjec S. (1997): Zipka vu horvatskom cvetnjaku, Zrinski d.d., str.. 72-80

Hrvatska enciklopedija, SV. :Hrvatsko zagorje i međimurje-po dragomu kraju, str.. 139-144